

مشکلات کشاورزی و صادرات تاجیکستان

۱۰ مشکل اصلی که به اعتقاد آسیا پلاس صادرکنندگان و کشاورزان تاجیکستان با آن‌ها دست و پنجه نرم می‌کنند به شرح زیر می‌باشد.

فقدان مراکز لجستیک مدرن

یکی از مشکلات اصلی کشاورزان و صادرکنندگان تاجیک، فقدان زیرساخت‌های لجستیکی مدرن - مراکز توزیع بزرگ، تأسیسات سردخانه‌ها و حمل‌ونقل یخچالی است.

کشاورزان مجبور هستند بلافاصله پس از برداشت محصول خود آن را بفروشند، که نه تنها درآمد آنها را کاهش می‌دهد، بلکه منجر به زیان قابل توجهی در بازار می‌شود، جایی که قیمت‌ها اغلب به دلیل مازاد عرضه فصلی کاهش می‌یابد. همچنین فرصت صادرات کالا در زمان بهینه نیز از بین می‌رود.

ابراهیم خال‌متاف، کارآفرین توضیح می‌دهد که ایجاد مراکز لجستیک مدرن با سیستم‌های ذخیره‌سازی و پردازش وضعیت را بهبود می‌بخشد. «وقتی کنترل بر حجم عرضه سازماندهی شود، این امر به کاهش ضرر و بهبود قابل توجه کیفیت محصولات کمک می‌کند.

بر اساس آمار، تاجیکستان در زمان برداشت و ذخیره‌سازی با تلفات زیادی مواجه است. یکی از دلایل اصلی عدم پردازش کارآمد به ویژه در مناطق دور افتاده است که منجر به تلفات قابل توجهی در خود مزارع می‌شود. زاهد بک‌نظراف، متخصص کشاورزی می‌گوید: «دوره رسیدن میوه‌ها بسیار کوتاه است و فقدان سیستم‌های فرآوری در نزدیکی جایی که میوه‌ها و سبزیجات رشد می‌کنند، مشکل را تشدید می‌کند. برای افزایش حجم تولید، نوسازی کامل کل زنجیره لجستیک ضروری است.»

علاوه بر این، بلایای طبیعی مانند خشکسالی، سیل، زلزله و آتش‌سوزی جنگل‌ها خسارت قابل توجهی به محصولات کشاورزی وارد می‌کند. به عنوان نمونه از بین رفتن بیش از ۶۰ درصد انگور در سال ۲۰۲۳ به دلیل هوای سرد را می‌توانیم اینجا مثال بیاوریم.

وی در ادامه بیان داشت: «حتی عوامل شدیدی مانند تغییرات آب و هوایی نیازمند تجدید نظر در رویکردهای ذخیره‌سازی و فرآوری محصولات است.»

برای رسیدگی به این مسائل، دولت تاجیکستان فعالانه برای نوسازی بخش حمل و نقل و لجستیک، از جمله ساخت مراکز لجستیک جدید و مجتمع‌های انبار، کار می‌کند. به گزارش آژانس صادرات تاجیکستان، قرار است

در آینده نزدیک چندین مرکز و مجتمع جدید لجستیکی با مساحتی بالغ بر ۵۰ هزار متر مربع از جمله امکانات ذخیره سازی در دمای پایین ایجاد شود.

بحر الدین سراج الدین زاده، رئیس آژانس صادرات جمهوری تاجیکستان می‌گوید: «این نه تنها عرضه داخلی را بهبود می‌بخشد، بلکه قابلیت صادرات تاجیکستان را نیز افزایش، ضرر و زیان را کاهش و حجم عرضه به بازارهای بین‌المللی را افزایش خواهد داد.

هزینه بالای حمل‌ونقل

هزینه‌های بالای حمل و نقل همچنان یکی از جدی‌ترین موانع بر سر راه صادرات موثر محصولات تاجیکستان است که رقابت‌پذیری آنها را در بازارهای جهانی کاهش می‌دهد. تاجیکستان که یک کشور محصور در خشکی است، به کشورهای ترانزیتی وابسته است که لجستیک را پیچیده و هزینه‌های حمل و نقل را افزایش می‌دهد. عزیزبک نذریف، کارآفرین در این زمینه می‌گوید: «زیرساخت‌های ضعیف در مرزها و نبود مراکز لجستیک مدرن منجر به تأخیر مداوم در ایست‌های بازرسی می‌شود که به طور قابل توجهی زمان و هزینه حمل و نقل را افزایش می‌دهد.

برای حل این مشکلات به گفته کارشناسان، لازم است اقدامات جامعی برای بهبود زیرساخت‌ها و ایجاد سازوکارهای ترانزیتی موثر انجام شود. به گفته متخصصان آژانس صادرات تاجیکستان، حذف موانع حمل و نقل و بهینه سازی لجستیک به تاجیکستان کمک می‌کند تا صادرات را به میزان قابل توجهی افزایش دهد و روابط اقتصادی با بازارهای بین‌المللی را تقویت کند که به نوبه خود به رشد اقتصادی این کشور کمک می‌کند.

موانع گمرکی

تأخیر در تحویل، به ویژه کالاهای فاسد شدنی، همچنان یک مساله مبرم باقی می‌ماند. کارشناسان خاطرنشان می‌کنند که کاغذبازی طولانی، که می‌تواند از چند ساعت تا چند روز طول بکشد، روند را به طور قابل توجهی پیچیده می‌کند.

به گفته کارشناسان، یکی از راه‌های اصلی برای حل این مشکل، اتوماسیون و معرفی سیستم «پنجره واحد» است. ابراهیم خلمتاف، کارآفرین، ابراز داشت که این امر زمان پردازش محموله، بهبود لجستیک و کاهش موانع اداری را به میزان قابل توجهی کاهش می‌دهد.

علاوه بر این، برای بهبود کارایی تجاری، باید مشوق‌هایی برای صادرکنندگان قابل اعتماد ارائه شود. به گفته کارشناسان «صادرکنندگان قابل اعتماد باید شرایط ویژه‌ای از جمله تشریفات گمرکی را دریافت کنند که باعث تحریک صادرات و تقویت روابط اقتصادی با سایر کشورها می‌شود.»

گام مهم دیگر ساده سازی مراحل صدور گواهینامه و کنترل محصول است. کارشناسان معتقدند برای هماهنگی استانداردها و یکسان سازی فرآیندهای صدور گواهینامه محصولات در آسیای مرکزی، لازم است قوانین و الزامات مشترکی برای همه کشورهای منطقه ایجاد شود.

در مطالعه پروژه ادغام منطقه‌ای و ظرفیت‌سازی برای افزایش رقابت پذیری مقررات بین‌المللی بهداشت در تجارت کشاورزی و تسهیل تجارت در آسیای مرکزی تأکید می‌شود: همکاری منطقه‌ای نقش کلیدی دارد و ایجاد استانداردهای یکپارچه، که به کاهش هزینه‌ها و سرعت بخشیدن به روند صدور گواهینامه کمک می‌کند، مهم است.

گام مهم دیگر ایجاد کریدورهای سبز برای کالاهای فاسد شدنی است. کارشناسان در این زمینه می‌گویند: «کریدورهای سبز و رویه‌های ساده، از جمله خطوط اختصاصی برای چنین کالاهایی، به کاهش قابل توجه زمان تحویل و بهبود کارایی کلی تجارت کمک می‌کند.»

همچنین توسعه همکاری‌های منطقه‌ای و تشکیل کارگروه‌های بین دولتی در زمینه تسهیل تجارت نیز از اهمیت بالایی برخوردار است.

همه این اقدامات در کنار هم می‌تواند شرایط را برای صادرکنندگان تاجیک بهبود بخشد و رقابت پذیری کالاها را در بازارهای بین‌المللی افزایش دهد.

فقدان گواهینامه بین‌المللی

مشکل دیگر نداشتن گواهینامه بین‌المللی مانند ISO ، HACCP و GlobalG.A.P است. این گواهی‌ها برای صادرات کالا به اروپا و خاورمیانه اجباری است.

به گفته متخصصان آژانس صادرات این کشور، برای حل این مشکل، حمایت و توسعه سیستم گواهی محصولات و همچنین ایجاد آزمایشگاه‌هایی برای آزمایش ضروری است. همچنین لازم است به طور فعال به کشاورزان در مورد الزامات استانداردهای بین‌المللی آموزش داده شود که باعث افزایش رقابت پذیری کالاهای تاجیکستان در بازار جهانی می‌گردد.

ظرفیت محدود فرآوری

ظرفیت محدود فرآوری، تاجیکستان را مجبور به صادرات مواد خام و سپس واردات محصولات فرآوری شده می‌کند. این امر باعث افزایش هزینه‌ها و کاهش سود می‌شود و اقتصاد کشور را در برابر نوسانات بازارهای خارجی آسیب پذیرتر می‌کند.

برای بهینه سازی این وضعیت، توسعه فرآوری در بازار داخلی و همچنین بهبود مسیرهای ترانزیتی از طریق مذاکره با کشورهای همسایه ضروری است که شرایط مطلوب تری را برای تحویل کالا فراهم می‌کند.

علاوه بر این کارشناسان بر لزوم معرفی ابزارهای مالی که بتواند از صادرکنندگان حمایت کند، تاکید دارند. اقداماتی مانند یارانه حمل و نقل، مشوق های مالیاتی و ارائه اعتبار مقرون به صرفه تأثیر مثبتی بر توانایی تولیدکنندگان تاجیک برای ورود به بازارهای بین المللی با محصولات نهایی خواهد داشت.

تله اعتباری

نرخ بهره بالای وام ها که از ۱۸ تا ۲۵ درصد در سال متغیر است، مشکلات جدی برای کسب و کارهای کوچک و متوسط در نوسازی تولید و بهبود کیفیت محصول ایجاد می کند.

ابراهیم خلمتاف، کارآفرین معتقد است که «نرخ های بهره بالا یک تله مالی واقعی برای تولیدکنندگان محصولات کشاورزی ایجاد می کند. کشاورزانی که مجبورند بیشتر سرمایه خود را صرف بازپرداخت وام کنند، قادر به سرمایه گذاری در نوسازی و ارتقای فناوری نیستند. این منجر به کاهش کیفیت محصول و در نتیجه زیان در بازار خارجی می شود.

کشاورز عزیزبک نذریف خاطرنشان می کند: زمانی که برای دریافت وام به چندین وثیقه و ضامن نیاز است، بسیاری از کشاورزان به سادگی نمی توانند این الزامات را برآورده کنند. این به طور جدی دسترسی به منابع مالی را محدود می کند و کشاورزان را در حاشیه روند اقتصادی قرار می دهد.

برای کشاورزان، نرخ بهره بالا و شرایط سخت وام دهی به یک بار مالی تبدیل می شود و هزینه تولید را افزایش و جذابیت آن را برای خریداران خارجی کاهش می دهد. اغلب کشاورزان مجبور می شوند پول را برای پرداخت سود وام ها به جای توسعه تجارت خود سرمایه گذاری کنند.

زاهدبک نظراف، کارشناس کشاورزی در این زمینه بیان می داد: «بدون نوسازی تولید، حساب کردن روی رقابت در بازارهای بین المللی دشوار است.

یکی از راه حل های ممکن برای این مشکل، ارائه برنامه های اعتباری ترجیحی برای بخش کشاورزی است. علاوه بر این، ایجاد صندوق های تضمینی که بتواند برخی از ریسک ها را برای بانک ها پوشش دهد، می تواند تأمین مالی برای شرکت های کشاورزی را افزایش دهد. همچنین امکان پرداخت یارانه دولتی برای محصولات صادراتی نیز قابل بررسی و تأمل است.

برای کشورهایی که به دنبال توسعه صادرات هستند، چنین اقداماتی می تواند رقابت پذیری محصولات داخلی را به میزان قابل توجهی افزایش دهد و به بهبود کیفیت آنها کمک کند که به کشاورزان اجازه می دهد تا به بازارهای بین المللی وارد شوند.

وابستگی صادرات به کشورهای خاص

اقتصاد تاجیکستان به شدت به صادرات به کشورهای مستقل مشترک المنافع وابسته است و آن را در برابر نوسانات تقاضا و تغییرات در شرایط تجاری آسیب پذیر می‌کند.

یکی از راه‌های حل این مشکل، تنوع بخشیدن به صادرات به چین، ترکیه و کشورهای حوزه خلیج فارس است. با این حال، برای گسترش موفقیت آمیز تجارت خارجی، چندین موضوع کلیدی باید مورد توجه قرار گیرد. به گفته بحرالدین سراج الدین زاده، رئیس آژانس صادرات تاجیکستان، بسیاری از صادرکنندگان تاجیک ترجیح می‌دهند محصولات خود را از طریق کشورهای اتحادیه اقتصادی اوراسیا برای کاهش عوارض گمرکی ارسال کنند که این امر منجر به ثبت کالا به عنوان کالای سایر کشورها می‌شود. این امر مانع از تبلیغ برند تاجیکستان در بازار بین‌المللی می‌شود.

فرآوری و بسته بندی غیربهرینه محصولات نیز رقابت پذیری آنها را کاهش می‌دهد. فقدان راه حل‌های بسته بندی مدرن و گواهی استانداردهای بین‌المللی مانند اتحادیه اروپا و حلال، امکان ورود به بازارهای خاورمیانه و اروپا را محدود می‌کند.

برای حل این مشکل، بازم باید گفت که کربدورهای حمل و نقلی گسترش داده شوند راه آهنی ایجاد شود که کشور را با بازارهای جدید وصل کند.

موانع بهداشت گیاهی (Phytosanitary)

تفاوت در استانداردهای قرنطینه و بهداشت گیاهی بین کشورها، کار تولیدکنندگان داخلی را پیچیده می‌کند و عدم هماهنگی استانداردها و آزمایشگاه‌های معتبر منجر به بازگشت محصول یا تاخیر در مرزها می‌شود. مشکلات همچنین به دلیل فرآیندهای پیچیده صدور گواهینامه ایجاد می‌شود.

حل این مشکلات نیازمند یک رویکرد یکپارچه است. ایجاد آزمایشگاه‌های معتبر جهت کنترل سریع کیفیت محصولات و اخذ گواهی‌های بهداشت گیاهی بین‌المللی ضروری است.

هماهنگی استانداردها با شرکای تجاری به رسمیت شناختن گواهینامه‌های تاجیکستان در خارج از کشور را ساده می‌کند و معرفی گواهی‌های بهداشت گیاهی دیجیتال سرعت ترخیص کالا از گمرک را افزایش می‌دهد. حمایت از کشاورزان و صادرکنندگان از طریق یارانه برای صدور گواهینامه و معرفی راهکارهای بسته بندی به افزایش رقابت پذیری کالاها نیز کمک می‌کند.

فقدان مشوق‌ها

برای تحریک توسعه صادرات، از امسال بهترین صادرکنندگان بدون توجه به نوع مالکیتشان، نامزد جوایز دولتی خواهند شد.

در پایان ژانویه ۲۰۲۴، مراسم اهدای جوایز برندگان مسابقه ملی «بهترین صادرکننده تاجیکستان» در دوشنبه برگزار شد که ۵۱ شرکت در آن جایزه دریافت کردند. این مسابقه توسط آژانس صادرات تاجیکستان به همراه وزارتخانه ها، ادارات و شرکای توسعه برگزار شد.

هدف از برگزاری این رویداد شناسایی صادرکنندگان قابل اعتماد، توسعه صادرات و تقویت تولید صادرات محور بود. همچنین در آنجا بر اهمیت ظهور شرکت های جدید با استفاده از مواد اولیه بومی، معرفی فناوری های روز و ایجاد اشتغال تاکید شد.

اما کارشناسان می گویند این اقدامات کافی نیست. اقدامات مؤثرتری برای تحریک صادرکنندگان مورد نیاز است.

عدم وجود برند ملی

همانطور که قبلا اشاره کردیم، بسیاری از کالاهای تاجیکستان در بازارهای بین المللی به عنوان محصولات سایر کشورها ثبت می شوند که این امر باعث کاهش شناخت و تضعیف موقعیت رقابتی آنها می شود.

دلیل اصلی این امر فقدان یک برند ملی واحد و همچنین تعدادی از مشکلات لجستیکی است که مانع صادرات مستقیم با برند تاجیکستان می شود.

معرفی استانداردهای بین المللی کیفیت و توسعه سیستم صدور گواهینامه باعث افزایش اعتماد خریداران خارجی خواهد شد.

ارائه کالاهای تاجیکستان در نمایشگاه های بین المللی باعث افزایش شناخت آنها می شود و دیجیتالی شدن فرآیندهای صادراتی از طریق پلتفرم های آنلاین و سیستم پنجره واحد دسترسی به بازارهای خارجی را آسان می کند.

بنابراین، توسعه یک برند ملی واحد، همراه با حذف محدودیت های لجستیکی، به مهم ترین عامل در تقویت جایگاه محصولات تاجیکستان در بازار جهانی تبدیل خواهد شد.

منبع:

آسیا پلاس:

<https://asiaplustj.info/ru/news/tajikistan/economic/20250304/esli-bi-da-kabi-v-tadzhikistane-prislushalis-k-spetsialistam-i-fermeram>